

OBS 'T JOPPE GOOIT HET OVER EEN ANDERE BOEG

Zo voer je een nieuw onderwijsconcept in

Veel onderwijsprofessionals voelen dat het klassikale onderwijssysteem steeds minder past bij de kinderen van deze tijd. In Nederland is iedere school vrij om zelf te bedenken hoe het onderwijs wordt gegeven. Maar hoe pak je dat aan? In een reeks afleveringen volgen we hoe obs 't Joppe in Nieuw-Vennep een nieuw onderwijsconcept invoert. Dit is aflevering 1: trossen los!

TEKST EN FOTOGRAFIE MARTIN VAN ROOIJ

Het is een wijdverbreid misverstand dat je als school gebonden bent aan een bepaald onderwijsconcept. Als school heb je namelijk de ruimte een onderwijsconcept te hanteren dat aansluit bij je eigen visie. “Sterker nog, de onderwijsinspectie moedigt het steeds vaker aan. Er is veel meer vrijheid dan mensen denken. Het gaat om het leveren van kwaliteit, niet om het hanteren van een systeem. Zo is het niet verplicht het leerstofjaarklassensysteem te gebruiken. Toch blijven veel scholen dit doen omdat ze het gewend zijn. We zien steeds meer scholen experimenteren vanuit een gezamenlijke behoefte om onderwijs te geven vanuit de bedoeling, niet vanuit overleving.”

“Ons nieuwe onderwijsconcept is goed voor heel de school.”

RIJKER ONDERWIJS

Aan het woord is Lennert Duindam (39), onderwijsadviseur bij Edunamics en ingehuurd door obs 't Joppe in Nieuw-Vennep, onder de rook van Schiphol, om de invoering van een nieuw on-

Lennert Duindam (onderwijsadviseur Edunamics).

Van links naar rechts: Maureen Smits (projectleider), Tim de Waaij (projectgroeplid), Lennert Duindam (procesbegeleider), Davy Alblas, Jan Willem Walburg en Laura Ouwerkerk (allen werkgroeplid).

derwijsconcept te begeleiden. “Deze school bestaat twintig jaar en al die tijd waren de onderwijsresultaten goed. De school heeft een uitstekende reputatie; niet voor niets telt de school maar liefst 32 groepen. Toch heeft het team het gevoel dat het leren op een andere manier moet organiseren, wil het ook in de toekomst kwaliteit blijven leveren. Denk aan onderwijs met aandacht voor zaken zoals onderzoekend leren, 21st century skills en verantwoordelijkheid voor je eigen ontwikkeling.”

Daarom nam Heidi Witjes, directeur van 't Joppe, het initiatief om een brede dialoog binnen de school te starten. “We zijn gaan nadenken over fundamentele vragen zoals: wat is ons bestaansrecht, wie zijn onze leerlingen en wat hebben ze nodig in een veranderlijke toekomst? Vervolgens komen vragen aan bod zoals: welke zaken zijn voor ons belangrijk en zouden we een plek in ons onderwijs willen geven en wat heeft dat voor gevolgen voor de samenstelling van onze lesgroepen, onze methodes en onze toetsen?”

VAN VAAG NAAR CONCREET

Het bepalen van een nieuw onderwijsconcept is een lange reis met diverse tussenstops. Lennert: “Eerst zijn we met het managementteam van de school in gesprek gegaan over de wensen en ideeën. Samen schetsten we een vage stip op de horizon: zo on-

geveer zien we de toekomst. Met ieder gesprek kregen we een iets beter beeld van het eindresultaat: een superrijke leeromgeving. Daarna is hetzelfde gesprek gevoerd met het gehele onderwijsteam.” De kunst is volgens Lennert te balanceren tussen dromen en concretiseren. “Het vormgeven van een nieuw onderwijsconcept doe je vanuit een gedeelde passie voor onderwijs, maar het is ook spannend om bestaande structuren anders te organiseren. Het is daarom belangrijk om flexibel te blijven, maar ook planmatig te handelen. Wij hebben de doelen zo concreet mogelijk

gemaakt: op deze datum voeren we het in en het ziet er dan zó uit. Doe je dat niet, dan loop je het risico dat je maar blijft praten zonder dat er iets van de grond komt.”

De hele exercitie leidde uiteindelijk tot vijf kernpunten die centraal staan in het nieuwe onderwijsconcept (dat de werktitel ‘JOP’ heeft gekregen): autonomie, sociaal, zelfbewust, vindingrijkheid en wereldburgerschap (zie kader, red.). Lennert: “Vanuit passie wil je alles voor de kinderen, maar de kunst is om keuzes te maken. Wie alles kiest, kiest niets. Bovendien moet het behapbaar blijven. Als centraal uitgangspunt bij het ontwerpen van het onderwijsconcept hebben we gezegd dat JOP een gelukkig mens is. Mooi vanbinnen en van buiten, voor zichzelf en voor anderen. De twee pijlers waar we ons bij de start voornamelijk op zullen richten, zijn autonomie en vindingrijkheid.”

“ We gunnen onze kinderen het allerbeste onderwijs. ”

LEVENSSLESSEN

Maureen Smits geeft op dit moment les in groep 4 op 't Joppe. Na de zomer waagt ze de overstap naar JOP, waar ze gaat lesgeven aan groep 4-5-6. De schooldagen zullen er daar heel anders uitzien dan op de reguliere afdeling, vertelt ze. “Aan het begin van de dag komen we samen in een grote ruimte. Iedere leerling zoekt dan zijn stamgroep op. Dat is de groep waarin de leerlingen hun dag beginnen en afsluiten, samengesteld uit leerlingen uit alle drie de groepen zodat ze van elkaar kunnen leren. Tijdens de dagstart en de dagafsluiting staat een levensles centraal die de leerlingen met elkaar delen; denk aan de manier waarop je samenwerkt, wie je zelf bent en hoe je in de wereld staat. De levenslessen zijn gericht op vijf pijlers: zelfbewustzijn, welbevinden, sociaal gedrag, productiviteit en gezond leven. De dagstart duurt een halfuurtje. Gedurende de dag herinneren we de leerlingen als dat zo uitkomt aan wat we 's ochtends in de stamgroep hebben besproken. En aan het eind van de dag blikken we er dan nog een kwartiertje op terug en vragen we wat ze ervan geleerd hebben of wat hun is opgevallen.”

Maureen Smits (projectleider en coach/leerkracht JOP).

Na de dagstart gaan de leerlingen aan het werk in een grote, open ruimte – het leerplein – dat nu nog tamelijk gehorig is. “De akoestiek is hier nog niet ideaal”, geeft Maureen toe. “Daar gaan we nog iets aan doen. Er zijn ook een paar kleinere ruimten waar kinderen zich gemakkelijker kunnen concentreren. Op het leerplein zullen we plekken creëren waar we aan kleinere groepjes instructie kunnen geven.” Van spanning of angst om straks in het diepe te springen is bij Maureen geen sprake. “Integendeel, ik heb

er nú al zin in. Ik heb een tijdje met mijn man en kinderen in Engeland gewoond. Onze kinderen zaten daar op een school met vernieuwend onderwijs. Er was veel aandacht voor andere zaken dan het cognitieve; denk aan muziek, creativiteit, vindingrijkheid en autonomie. Onze kinderen floreerden in dat onderwijs, leerden veel op een speelse manier en gingen heel graag naar school. Dus toen ik de kans kreeg om hier ook betekenisvoller en toekomstgericht onderwijs te gaan opzetten, heb ik me meteen aangemeld.”

Tim de Waaij (projectlid en leerkracht groep 5).

Door naar haar collega Tim de Waaij, die samen met Lennert en Maureen de projectgroep vormt. Ook hij is enthousiast over het nieuwe onderwijsconcept. Toch heeft hij er bewust voor gekozen geen les te geven op de nieuwe afdeling. “Je moet als leider mensen in hun kracht zetten. Dit kunnen we doen door collega's binnen JOP les te laten geven. Waarmee je ook JOP in zijn kracht zet en het in de start goed van de grond komt. Je moet de durf hebben om zelf een stap opzij te zetten en in het belang van JOP te denken.”

SNEL SCHAKELEN

Maureen en Tim delen het gevoel dat kinderen in het huidige onderwijs vooral bezig zijn met kennis en minder met vaardigheden. Ook neemt de rol van technologie in de samenleving almaar toe, maar dat zie je niet terug in het onderwijs. Toch worden op JOP geen lessen technologie of programmeren gegeven, aldus Tim. “Althans, nog niet. Wat kinderen op JOP wél leren, is de vaardigheid om snel te schakelen en op een creatieve manier oplossingen voor problemen te bedenken. Zelf vind ik het lastig om buiten kaders te denken, maar ik zie ook dat dat steeds meer van mensen wordt gevraagd. Kinderen hebben die vaardigheid nodig. Overigens: we bieden kinderen hier op JOP niet alleen veel vrijheid, maar ook kaders en structuur.”

DOORGESLAGEN

Kan, mag of moet de ontwikkeling van het nieuwe onderwijsconcept gezien worden als kritiek op de Cito-eindtoets? Maureen: “Ik zou het anders willen formuleren. Wij gunnen onze kinderen dat ze meer leren dan enkel taal en rekenen, zoals specifieke vaardigheden. Een rijke leeromgeving.” Lennert: “Mijn beeld is dat we met z'n allen een beetje uit de bocht zijn gevlogen. We hebben het onderwijs zo ingericht dat we concrete leeropbrengsten zo goed mogelijk kunnen controleren. Het is georganiseerd rond de *controle* in plaats van het *kind* centraal te stellen. Rond het toetsen is een hele dynamiek ontstaan met almaar vroeger toetsen en bijlessen, speciaal gericht op goede scores. Daar zijn we in doorge-slagen.”

STUITERBAL

Online is leerkracht Leon van den Bosch aangesloten; hij is een van de leerkrachten die na de zomervakantie les gaat geven op JOP. “Ik heb voor JOP gekozen omdat ik merk dat ik in het huidige systeem soms onvoldoende ruimte heb om kinderen te bieden wat ze nodig hebben. Sommige kinderen zou ik beter kunnen bedienen door ze een opdracht buiten de klas of zelfs *buiten*

Davy Alblas (werkgroep lid en leerkracht groep 8).

de school te laten maken, maar daarvoor is maar beperkt ruimte.” Leon geeft een voorbeeld uit zijn eigen groep: een jongen die veel wegheeft van een stuiterbal. “Hij kan maximaal tien minuten stilzitten. Als ik hem na tien minuten naar buiten zou kunnen sturen met een opdracht, kon hij daar al zijn energie in kwijt en zou ik zijn talenten beter kunnen benutten. Nu lukt dat soms niet en dat frustrereert ons allebei. Naast de kinderen die moeite hebben om bijvoorbeeld stil te zitten, willen we ook kinderen die nu braaf

De vijf pijlers van JOP

1. **Autonomie** gaat over zelfvertrouwen en zelfcontrole. De leerling hoeft niet steeds gestimuleerd te worden om te leren; hij weet wat hij moet doen (en laten) om tot leren te komen. Autonomie wil ook zeggen dat iedere leerling mag zijn zoals hij is, met al zijn eventuele eigenaardigheden.
2. **Sociaal** houdt in dat het kind zich bewust is van zijn positie en verantwoordelijkheid ten opzichte van andere kinderen en daar in zijn handelen rekening mee houdt.
3. Een **zelfbewuste** leerling weet waar hij goed en minder goed in is, weet zijn doelstellingen te verwoorden, kan reflecteren op zijn ontwikkeling en begrijpt wat hij nodig heeft om zich verder te ontwikkelen.
4. **Vindingrijkheid** heeft te maken met het vermogen om voor een probleem meerdere, uiteenlopende oplossingen te vinden, buiten de gebaande paden. Het kan gaan om dingen die je bedenkt, maar ook om zaken die je met je handen maakt.
5. **Wereldburgerschap** heeft te maken met je rol in de wereld van nu én van morgen: hoe je omgaat met afval, energie, voedselverspilling en met mensen met een ander geloof, een andere huidskleur, een andere taal of een andere seksuele voorkeur.

Jan Willem Walburg (werkgroeplid en leerkracht groep 8).

doen wat er van ze gevraagd wordt uitdagen om zichzelf breder te ontwikkelen. Met JOP willen we een leeromgeving creëren die past bij onze visie en die geschikt is voor alle kinderen van onze school.”

Werkgroepleden Davy Alblas, Jan Willem Walburg en Laura Ouwerkerk sluiten aan bij het gesprek. Zij beschreven hoe het project er op de werkvloer uit komt te zien en wie waarvoor verantwoordelijk is. Toen Davy (leerkracht groep 8) hoorde wat de essentie was van het nieuwe onderwijsconcept, werd hij meteen enthousiast. “We gaan talenten benutten. Niet alleen de talenten van de leerlingen, ook die van het team. Mijn eigen kracht ligt in de muziek. Het lijkt me geweldig om meer ruimte te hebben om met de leerlingen muziek te maken en workshops te (laten) geven.” Jan Willem (leerkracht groep 8) heeft onder meer huisvesting in zijn portefeuille. “We hebben voor JOP extra ruimte nodig. Die is er hier, gelukkig. We zaten met drie scholen in dit

pand. De twee buurscholen zijn gefuseerd waardoor er ruimte vrijkwam in het gebouw. Vandaar dat we hier voldoende ruimte hebben voor JOP.” Laura Ouwerkerk (leerkracht groep 4) doet in enthousiasme niet onder voor haar collega’s. “Klassikale les is in veel opzichten een compromis. Natuurlijk probeer ik het onderwijs persoonlijker te maken, maar binnen ons nieuwe onderwijsconcept is persoonlijk onderwijs nog gemakkelijker. Ik denk dat sommige van mijn leerlingen hiervan echt zouden opbloeien. En het leuke is: wat we binnen JOP aan leerervaring opdoen, kunnen we weer toepassen in ons reguliere onderwijs op ’t Joppe. De hele school profiteert ervan.”

Laura Ouwerkerk (coach/leerkracht JOP).

MEER WETEN?

Neem dan contact op met Lennert Duindam:
lennert.duindam@edunamics.nl | 06 28 36 11 97.

INSCHRIJVING OVERTEKEND

Gehoopt was op minimaal twintig leerlingen voor JOP, anders werd het nogal inefficiënt om met JOP te starten. Veertig inschrijvingen was het maximum. Wat zou het worden? Maureen, Tim en Lennert vonden het spannend ...

Bij het sluiten van de inschrijftermijn bleek de teller op zestig aanmeldingen voor het nieuwe onderwijsconcept te staan ... Het projectteam is er blij mee en trots op. Lennert: “Dit is boven verwachting. Het geeft aan dat er behoefte is aan deze vorm van onderwijs en dat ouders de onderliggende overtuigingen herkennen.”

Moeten nu twintig kinderen worden teleurgesteld? Lennert: “Ik vrees van wel. We gaan met alle ouders en leerlingen die zich hebben aangemeld in gesprek, maar ook met de leerkracht en de ib’er. We vinden het sociale aspect heel belangrijk. Daarom gaan we goed kijken naar de samenstelling van de groep leerlingen die zal deelnemen, maar ook in de reguliere klassen, zodat er een evenwichtige verdeling is tussen jongens en meisjes en iedereen een vriendje of vriendinnetje houdt in zijn klas.”